

MEDZINÁRODNÁ LETNÁ ŠKOLA MARXISTICKEJ FILOZOFIE

V dňoch 29. 6. 1971 — 9. 7. 1971 konala sa vo Varne v Bulharsku Medzinárodná letná škola marxistickej filozofie, venovaná problémom marxistickej metodológie a metóde vedy. Školu, podobne ako i v minulom roku, zorganizoval Filozofický ústav Bulharskej akadémie vied pod vedením akademika T. Pavlova. Zúčastnili sa jej mladí filozofi zo ZSSR, ČSSR, MLR, RLR, NDR, BLR.

Letnú školu otvoril akademik T. Pavlov, ktorý vo svojom úvodnom vystúpení zdôraznil nevyhnutnosť leninského prístupu ku kritike buržoázných filozofických koncepcií, ako i nesprávnych názorov v radoch marxistických filozofov. V súčasnosti musí marxistická filozofia prejsť od negatívnej kritiky k pozitívnemu riešeniu problémov našej epochy. K tomu má efektívny nástroj v dialektickej materialistickej metóde, ktorú je potrebné rozpracovávať a hľadať v duchu marxizmu-leninizmu jej nové formy pri zachovaní podstaty. Tento problém je dnes o to dôležitejší, že vedeckotechnická revolúcia stavia pred nami mnoho nových otázok, na ktoré musí marxistická filozofia odpovedať, ak chce byť progresívna. Na záver svojho vystúpenia sa akademik T. Pavlov zaoberal problémami prognostiky a axiológie, o ktorých sa dnes veľmi mnoho diskutuje i v marxistickej filozofii.

Po prítacom prejave tajomníka oblastného výboru KSB vo Varne s. I. Georgieva nasledovali hlavné referáty jednotlivých delegácií.

Prof. P. Gindev (BLR) predniesol referát *Metodológia a metóda vedeckého výskumu*, v ktorom rozoberal aktuálne otázky metodológie a logiky vedeckého poznania. Z tohto aspektu sa zaoberal vzťahom filozofie a špeciálnych vied, ako aj úlohou dialektickej metódy vo vedeckom poznaní. Striktne rozlišuje metodológiu od metódy vedy. Metodológia je filozofickým učením o metódach poznávania a pretvárania skutočnosti, kým *metóda* je vnútornou zákonitosťou pohybu samého ľudského myslenia. Ďalšiu časť svojho referátu venoval prof. Gindev rozborom objektívnej dialektiky, dialektickej metódy a súčasným problémom formalizácie.

Referát Dr. A. Szaboa (MLR) *Heuristický význam dialektiky* bol venovaný rozboru dialektiky ako vedy o naj všeobecnejších zákonoch pohybu a prírody. Kriticky rozoberal definície dialektiky Sartra, Stalina, proti ktorým staval definíciu Engelsa. Heuristický význam dialektiky vidí autor vo vysvetľovaní, v metóde prístupu a v stanovení princípov. Z tohto aspektu má dialektika význam pre všetky vedné disciplíny.

Dr. L. Garay (MLR) predniesol referát na tému *Možno zostrojiť marxistickú psychológiu človeka?* Kriticky v ňom analyzoval súčasné psychologické koncepcie, ktoré delí na 4 typy: behaviorizmus, intelektualizmus, psychoanalýza a sociálna psychológia. Vzniká otázka na základe čoho môžeme z týchto štyroch skupín získať vedeckú psychológiu? Môže túto syntézu vytvoriť marxistická psychológia alebo marxistická psychológia bude výsledkom tejto syntézy. Zatiaľ takej syntézy niet a každá psychologická koncepcia z danej skupiny obsahuje predpoklady, ktoré sa vylučujú s predpokladmi inej koncepcie zo skupiny. Podľa autora kritická syntéza spomínaných teórií môže byť usku-
točnená marxistickou metodológiou.

Akademik M. Buhr (NDR) v referáte *Význam leninskej kritiky pozitívizmu* sa zameral v ideologickej rovine na aktuálnu leninskú kritiku súčasného pozitívizmu. Zdôraznil, že marxizmus neskúma len to, čím sa navzájom líšia jednotlivé pozitivistické smery, ale hlavne to, čo všetko je týmto smerom spoločné. Pozitívizmus aktívne odráža duchovné potreby buržoáznej ideológie, ignoruje spoločenský charakter človeka. Vychádza a zostáva pri fakte, čím sa dostáva do relativizmu a agnosticizmu. Neodráža historicko-spooločenský proces. Proti pozitívizmu treba postaviť dialektický materializmus a pomocou neho treba bojovať za marxistickú filozofiu a metodológiu.

Člen korešp. G. Kröber (NDR) v referáte *Marxisticko-leninská konštrukcia teórie vedy* charakterizoval vedu ako základ, sústavu a riešiaci faktor vývoja. Úlohou vedy je zabezpečiť vedeckotechnickú informáciu, poznávať zákony a metódy, pomocou ktorých je schopná dávať prognózy vedeckotechnického rozvoja. Marxisticko-leninská teória vedy musí byť konštruovaná za pomoci rozvinutých vedeckých disciplín na základe marxizmu-leninizmu. V ďalšej časti referátu rozoberal autor pojmy veda a vedecká činnosť. Vedu možno skúmať z troch aspektov. Ako proces poznania, ako rozdelenie práce a ako informačný systém. Syntézou týchto troch aspektov dostaneme teóriu vedy, v ktorej filozofická, ekonomická a historická stránka vystupuje v jednote. Marxistická teória vedy musí prekonať pozitivistický pojem vedy, ktorý zavrhuje i pojem odrazu i pojem materiálnej činnosti. Bez zachytenia sociálno-historickej stránky, odrážajúcej činnosti, ako aj bez aspektu straníckosti nemôžeme hovoriť o marxisticko-leninskej teórii vedy.

Príspevok Dr. M. Nowačika (PLR) *Niektoré problémy marxistickej teórie náboženstva* bol venovaný niektorým aspektom výstavby teórie ateizmu na základoch marxizmu-leninizmu. Analyzoval teórie Garaudyho, Kolakovského, Radiča, v ktorých sa pri riešení problémov odcudzenia a transcencie stiera ostrá hranica medzi mytológiou a vedou. Na druhej strane vystupujú sily, ktoré sa snažia utvoriť jednotný front náboženstva a človeka interpretujú ako homo religios. Proti obojm smerom treba postaviť fundovanú marxistickú filozofiu náboženstva, ktorá musí riešiť problémy adaptácie náboženstva v sociálnych podmienkach, spoločenskú doktrínu katolíckej cirkvi, spoluprácu veriacich a neveriacich, nové formy teologických filozofických teórií atď. Jediné takéto teória bude schopná odhaliť a vysvetliť všetky korene religiozity.

Dr. M. Zugrav (RLR) predniesol referát *Historický materializmus ako metodologický základ jednotlivých spoločenských vied*. Autor sa v ňom zaoberal hranicami predmetu historického materializmu. Nesúhlasí s názorom, že týmto predmetom je riešenie základnej filozofickej otázky vo sfére spoločenského bytia. Podľa M. Zugrava historický materializmus odráža dialektiku objektívnej aktívnej činnosti spoločnosti. Pre jej pochopenie je potrebné vyjasniť problém kvalitatívne špecifického v spoločenskom bytí, ako sa všeobecné a špecifické prejavuje v spoločnosti na rozličných úrovniach historického vývoja. Treba vyjasniť, akými spôsobmi sleduje historický materializmus dialektiku spoločenského bytia, čo nie je možné bez interakcie so spoločenskými vedami. Význam historického materializmu ako teoretického a metodologického zákona spoločenských vied autor podrobne demonštroval na marxistickej sociológii.

Dr. L. Miroš (RLR) vo svojom referáte *O kategórii záujmu v teórii mravnosti* analyzovala vzťahy medzi individuálnou vôľou a spoločenskou vôľou, vzťah jednoty cieľa a potreby, ako aj jeho gnozeologický aspekt. Kategóriu záujmu môžeme skúmať tak z intuitívneho hľadiska, ako aj z vedomého hľadiska. Pri riešení tejto problematiky treba analyzovať ďalšie pojmy a vzťahy, ako sú napr. subjektívny záujem, metaetika, mravnosť a morálka, vedeckopoznávajúca potreba, spoločenský ideál a záujem, ich vzťah atď.

Autorka sa ďalej zaoberala morálnou normou, morálnym poznaním a ich vzťahom k mravnému poznaniu.

Člen kor. V. I. Šinkaruk (ZSSR) v referáte *O metodologickej funkcii filozofických pojmov a kategórií* rozoberal ontologickú a gnozeologickú stránku metodologickej funkcie filozofických kategórií. Zdôvodňoval nevyhnutnosť kategoriálnej formy myslenia, pri ktorej bez vzťahu odraz-kategória by sme nevedeli vysvetliť objektívnu realitu. Kategórie sú odrazom všetkých foriem bytia a tvoria sa v procese antropologizácie prírody. Proces ich tvorby odrážajú dejiny filozofie. V ďalšej časti referátu venoval autor pozornosť rozdielu medzi kategóriami a pojmami. Pojem vyjadruje podstatu veci, systém poznania. Kategórie zachycujú zmenu obsahu. Úlohou filozofie je odhaľovať dialektické vzťahy v myslení, ako aj vzťahy medzi kategóriami.

Príspevok Dr. V. I. Lektorského (ZSSR) *Problém vzájomného vzťahu filozofie a metodológie vo svetle marxizmu* bol venovaný filozofickej analýze metodologických a filozofických prístupov. Pod všeobecnou metódou autor rozumie systém algoritmov, pomocou ktorých získavame pravdivé poznanie. Zatiaľ tieto algoritmy všeobecne nepoznáme. Ani dialektická logika nám nedáva záruku správnych, neomylných výsledkov poznania. Na otázku, či rozpracovávaním metodológie a logiky vedy stráca zmysel filozofia ako veda, odpovedá autor záporne. Podľa neho úlohou filozofie nie je len riešiť určité problémy, ale hlavne problémy stavať. Na druhej strane, ak je veda jedným z objektov poznávania filozofie, treba vyjasniť miesto filozofie v systéme vied a jej vzťah k špeciálnym vedám.

Dr. Zd. Javůrek (ČSSR) predniesol referát *Aktuálna otázka jednoty marxistickoleninskej teórie praxe*. Analyzoval v ňom vývoj marxistickej filozofie v ČSSR v poslednom období. Poukázal na dávny spor o vzťah filozofie a ideológie, na boj proti stranicosti filozofie. Autor objasňoval korene týchto sporov, ako aj vplyv frankfurtskej školy a ďalších tzv. marxistických teoretikov v kapitalistických krajinách na vývoj filozofického myslenia u nás. V Československu všetky snahy o kritické myslenie vyústili do kritiky socialistickej spoločnosti. Výsledkom bol „čistý marxizmus“, ktorý stráca všetky základy marxizmu.

Prof. Novinský (PLR) v referáte *Dialektika protikladov a teória vývoja* sa zaoberal frontálnym útokom proti dialektike, ktorý je spojený so štrukturalizmom. Pre súčasnú marxistickú filozofiu je dôležité riešiť pojem dialektického protirečenia, ktorý odráža pohyb vývoja a zároveň je pohybovým činiteľom vývoja. Treba rozlišovať medzi dialektickým protirečením a formálnologickým protirečením, dialektickým a reálnym protirečením. Autor ďalej rozoberal rôzne druhy dialektického protirečenia, pričom polemizoval s názormi Piageta, podľa ktorého protirečenie je v samom subjekte a nie v subjektovo-objektovom vzťahu a ktorý neuznáva teóriu zrkadlového odrazu.

Každý deň po referátoch sa rozvinula bohatá otvorená diskusia. Účastníci kládli referujúcim otázky, prednášali diskusné príspevky s rôznymi prístupmi k danej problematike, čím sa vyjasňovali stanoviská pri riešení nastolených problémov. Mladí marxistickí filozofi dokazovali vo vzájomných sporoch, že sú dobre fundovaní, a aj pri rozdielnosti názorov vždy pevne stáli na pozíciách marxizmu-leninizmu. A tak, ako to v záverečnom vystúpení konštatoval prof. P. Gindev, môžeme povedať, že Medzinárodná letná škola marxistickej filozofie splnila svoj účel. Stala sa dôležitým centrom rozvíjania marxistickej filozofie v socialistických krajinách. Je školou praktickej skúsenosti, kde si môžu mladí marxistickí filozofi so skúsenými pracovníkmi, ako aj bojovníkmi za marxizmus-leninizmus overovať svoje schopnosti.

J. D.